

Informacja o poziomie i strukturze minimum socjalnego w 2022 r.

(na podstawie danych średniorocznych)

Celem opracowania jest prezentacja oszacowanych wartości minimum socjalnego w warunkach cenowych panujących w 2022 r., na podstawie średniorocznych notowań cen. Kategoria minimum socjalnego to wzorzec konsumpcji niezamożnych gospodarstw domowych, w którym przewidziano taki zakres oraz poziom zaspokajanych potrzeb, aby osobom w gospodarstwie na każdym etapie ich rozwoju umożliwić reprodukcję sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych¹. Model minimum socjalnego jest punktem odniesienia w analizach i działaniach instytucji publicznych (np. wymiar sprawiedliwości, urzędy skarbowe) oraz prywatnych (np. banki, NGO)². Przedstawiane w pracy wartości oszacowano przy założeniu warunków zbliżonych do normalności³.

Tabela 1. Zmodyfikowane minimum socjalne (średniorocznie w 2022 r., w zł)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	396,03	792,06	1 103,50	1 200,17	1 511,61	1 919,72	376,51	753,03
Mieszkanie	534,59	777,35	1 060,16	1 060,16	1 346,84	1 635,18	534,59	777,35
-użytkowanie i energia	452,22	677,39	947,67	947,67	1 204,34	1 459,05	452,22	677,39
-wyposażenie	82,37	99,96	112,49	112,49	142,50	176,13	82,37	99,96
Edukacja	24,74	49,47	100,90	219,83	271,25	466,34	0,00	0,00
Kultura i rekreacja	154,96	230,71	299,29	308,22	376,80	454,31	126,68	199,75
Odzież i obuwie	64,19	128,38	186,22	187,61	245,45	304,67	50,14	100,29
Ochrona zdrowia	51,01	97,03	137,46	140,57	181,00	224,55	101,73	198,47
Higiena osobista	47,37	92,38	109,83	133,57	151,65	192,99	38,47	74,58
Transport i łączność	104,55	190,21	587,18	603,11	603,11	619,04	125,37	210,75
Pozostałe wydatki	110,19	165,03	215,07	231,19	234,39	232,67	108,28	161,99
Razem	1 487,63	2 522,62	3 799,61	4 084,43	4 922,10	6 049,47	1 461,77	2 476,21
- na 1 osobę	1 487,63	1 261,31	1 266,54	1 361,48	1 230,53	1 209,89	1 461,77	1 238,11

Symbole: M – mężczyzna w wieku 25-60 lat, K – kobieta w wieku 25-60 lat, (M + K)/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Źródło: obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS.

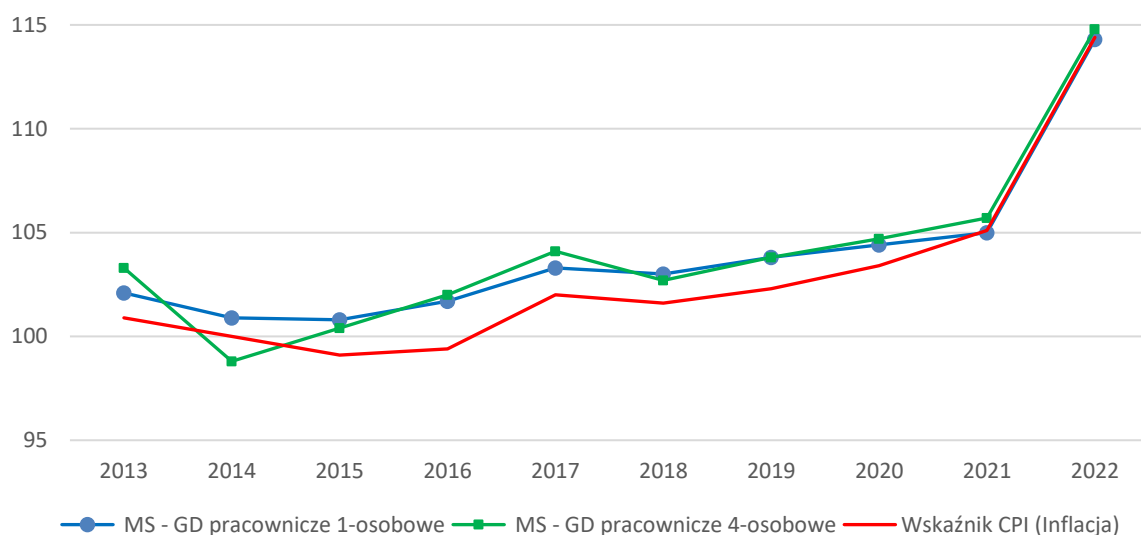
¹ Por. Golinowska, Kurowski, 2018, 38. Zakłada to zaspokajanie potrzeb na godziwym, a jednocześnie skromnym poziomie, z uwzględnieniem wskazań nauki (np. normy żywieniowe), ale także norm obyczajowych i kulturowych czy norm prawnych (np. w zakresie mieszkania, edukacji).

² GUS wykorzystuje wartości minimum socjalnego do wyznaczania tzw. *sfer niedostatku*, nie będącej sferą ubóstwa (por. Kurowski 2022, GUS, 2021).

³ Jeśli badania ukazujące konsumpcję gospodarstw domowych staną się przesłanką do zmian w modelu minimum, szacunki te będzie można ponowić.

Średnioroczna wartość minimum socjalnego w 2022 r. wyniosła: 1 487,63 zł dla osoby samotnie gospodarującej w wieku produkcyjnym, zaś 1 461,77 zł w wieku emeryckim (por. Tabela 1). W gospodarstwie rodziców z dzieckiem starszym minimum socjalne wyniosło 4 084,43 zł (tj. 1 361,48 zł na osobę). Dla rodziny z trójką dzieci wartość minimum oszacowano na 6 049,47 zł (tj. 1 209,89 zł na osobę).

Wykres 1. Dynamika minimum socjalnego na tle wskaźnika CPI, lata 2013 - 2022

Źródło: opracowanie własne.

Zewnętrzne otoczenie ekonomiczno-społeczne gospodarstw domowych miało zróżnicowany obraz. Z jednej strony stopa bezrobocia rejestrowanego nadal spadała – na koniec 2022 r. wyniosła ona 5,2% (wobec 5,8% w grudniu 2021 r.). Potwierdza to malejąca liczba zarejestrowanych bezrobotnych: pod koniec 2022 r. było to 812,3 tys. osób, wobec 895,2 tys. rok wcześniej (por. GUS, 2023, 30–34). W grudniu 2022 r. wartość przeciętnego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw wyniosła 7 329,96 zł. W porównaniu z wartością z grudnia 2021 r. jest to nominalny wzrost o 10,3%, jednak w ujęciu realnym, z uwagi na rosnącą inflację, spadło ono o 5,2% (por. GUS, 2023, 113).

Wzrost cen konsumpcyjnych (inflacji) w ujęciu rocznym w 2022 r. (w odniesieniu do 2021 r.) wyniósł 14,4%. Wartości minimum socjalnego w tym okresie wzrosły od 13,6% (osoba samotnie gospodarująca w wieku emeryckim) do 15,1% (gospodarstwo 5-osobowe z trójką dzieci). Na wzrost wartości minimum socjalnego w dużym stopniu przyczyniły się zmiany w wycenie głównych grup wydatków: w zakresie żywności oraz opłat za mieszkanie.

Dynamika żywności była średnio wyższa od wskaźnika CPI o ponad 2 pp., najbardziej wzrosła wycena artykułów w grupie tłuszczu, cukru i słodczy oraz produktów zbożowych (por. Tabela 2). W porównaniu do 2021 r., wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii wzrosły od 13,5% (gospodarstwa 2- i więcej osobowe) do 13,8% (gospodarstwa 1-osobowe). Dynamika wskaźnika CPI w tej grupie była znacznie wyższa (22,8%). W modelu minimum socjalnego najbardziej wzrosły koszty centralnego ogrzewania i podgrzania wody (wzrost

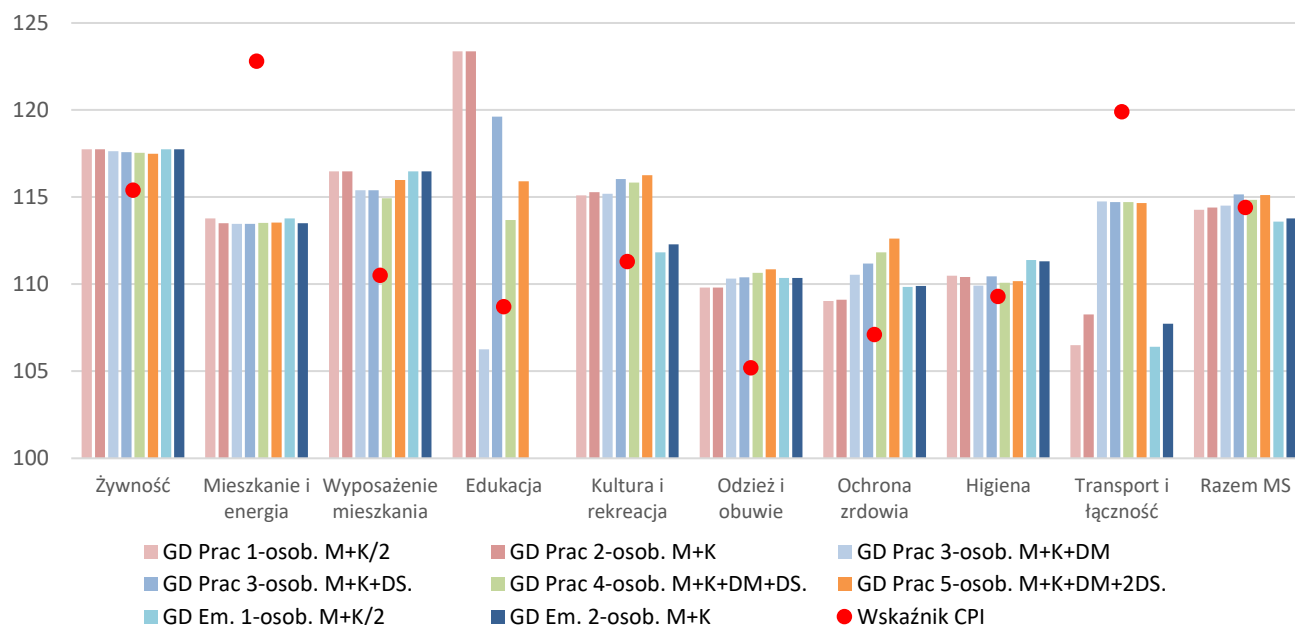
odpowiednio o 17,6% i 18,7%) oraz czynszu i opłat pochodnych (15,7%). Nośniki energii wzrosły od 14,7% do 16,8%, przy dużo wyższym wskaźniku CPI (32,5%). Z kolei modelowe wydatki na wyposażenie mieszkania wzrosły szybciej (od 14,9 do 16,5%) niż wskaźnik inflacji w tej grupie (10,5%).

Tabela 2. Dynamika żywności minimum socjalnego w wybranych grupach produktów na tle inflacji w 2022 r. (2021 r. = 100)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze					Emeryckie	Wskaźnik CPI
	1-osob	3-osob	3-osob	4-osob	5-osob	1-osob	
	(M+K)/2	M+K +DM	M+K +DS	M+K +DM+DS	M+K +DM+2xDS	(M+K)/2	
1. Produkty zbożowe	126,0	125,0	126,0	125,2	125,3	125,8	117,5
2. Warzywa	110,0	109,9	109,9	109,9	109,9	110,2	111,0
3. Owoce	106,8	106,8	106,8	106,8	106,8	106,8	109,1
4. Mleko i produkty mleczne	122,1	121,4	121,8	121,3	121,3	121,7	118,7
5. Mięso i wędliny	121,2	121,1	121,2	121,1	121,1	121,5	117,5
6. Ryby	121,9	121,7	121,9	121,8	121,8	121,9	117,3
7. Tłuszcze	141,5	140,5	141,5	140,7	140,9	142,9	132,2
8. Cukier i słodycze	144,1	143,9	144,0	143,9	143,9	144,5	112,7
9. Żywność w MS	117,7	117,6	117,6	117,5	117,5	117,7	115,4

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Dynamika wybranych potrzeb w minimum socjalnym w 2022 r. na tle wskaźnika CPI (2021 r. = 100)

Symbole: GD – gospodarstwo domowe, GD prac. – pracownicze gospodarstwo domowe, GD em. - emeryckie gospodarstwo domowe, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat.

Uwaga: wskaźnik CPI dla transportu wynosi 119,9, a dla łączności 104,1.

Źródło: opracowanie własne.

W innych grupach potrzeb szacunki minimum socjalnego rosły w 2022 r. zwykle szybciej niż wskaźniki CPI (por. Wykres 2). Pod tym względem zwraca uwagę duża zmiana wydatków na edukację w gospodarstwach pracowniczych bez dzieci (23%), będąca skutkiem wzrostu opłat za kursy osób dorosłych. W zakresie transportu i łączności, dynamika wydatków w gospodarstwach z dziećmi była wyższa (14,7%) niż w innych gospodarstwach (od 6,5 do 8,3%).

Tabela 3. Struktura minimum socjalnego (średniorocznie w 2022 r., w %)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K +DM+DS	M+K +DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	26,6	31,4	29,0	29,4	30,7	31,7	25,8	30,4
Mieszkanie:	35,9	30,8	27,9	26,0	27,4	27,0	36,6	31,4
- użytkowanie i energia	30,4	26,9	24,9	23,2	24,5	24,1	30,9	27,4
- wyposażenie	5,5	4,0	3,0	2,8	2,9	2,9	5,6	4,0
Edukacja	1,7	2,0	2,7	5,4	5,5	7,7	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	10,4	9,1	7,9	7,5	7,7	7,5	8,7	8,1
Odzież i obuwie	4,3	5,1	4,9	4,6	5,0	5,0	3,4	4,1
Ochrona zdrowia	3,4	3,8	3,6	3,4	3,7	3,7	7,0	8,0
Higiena osobista	3,2	3,7	2,9	3,3	3,1	3,2	2,6	3,0
Transport i łączność	7,0	7,5	15,5	14,8	12,3	10,2	8,6	8,5
Pozostałe wydatki	7,4	6,5	5,7	5,7	4,8	3,8	7,4	6,5
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Opracował dr Piotr Kurowski

Bibliografia

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M., 2007. Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej, Warszawa, IPISS.

Golinowska, S., Kurowski, P., 2018. Koszykowe linie ubóstwa. W: S. Golinowska, *O polskiej biedzie w latach 1990-2015. Definicje, miary, wyniki*. Warszawa: WN Scholar.

GUS, 2023. *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju w 2022 r., Analizy statystyczne*. Warszawa: GUS.

GUS, 2021. *Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020. Analizy statystyczne*. Warszawa: GUS.

Kurowski, P., 2022. Rola minimum socjalnego i minimum egzystencji w Polsce w ujęciu historycznym. *Polityka Społeczna*, nr 23T, s. 37-44.

Kurowski, P., 2019. Rola progów minimalnej konsumpcji w polityce społecznej w Polsce. *Polityka Społeczna*, nr 4.